

رابطه بین ساختار هیئت‌مدیره و احتمال تقلب در صورت‌های مالی

سیده ملوک شیردل

کارشناسی ارشد حسابداری، موسسه آموزش عالی رسام، کرج، ایران. (نویسنده مسئول).

Sanazshirdel504@gmail.com

دکتر علیرضا اسکندری

استادیار گروه حسابداری، موسسه آموزش عالی رسام، کرج، ایران.

a.eskandari@rasam.ac.ir

چکیده

هدف این تحقیق بررسی رابطه بین ساختار هیئت‌مدیره و احتمال تقلب در صورت‌های مالی هدف این مطالعه بوده است. قلمرو مکانی این تحقیق شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و قلمرو زمانی سالهای بین ۱۳۹۱ تا ۱۴۰۱ بوده است. با توجه به تقسیم‌بندی علمی از نظر هدف این پژوهش، از نوع پژوهش کاربردی است، لذا میتوان این پژوهش را در زمره پژوهش‌های کاربردی قرارداد. همچنین، روش‌شناسی تحقیق از نوع پس رویدادی می‌باشد؛ بدین معنی که تحقیق بر اساس اطلاعات گذشته انجام می‌شود. در این پژوهش برای جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات، از روش کتابخانه‌ای استفاده شد. در بخش داده‌های پژوهش از طریق جمع‌آوری داده‌های شرکت‌های نمونه با مراجعه به صورت‌های مالی، یادداشت‌های توضیحی و ماهنامه بورس اوراق بهادار انجام پذیرفت. بر اساس روش حذف سیستماتیک تعداد ۱۱۵ شرکت و ۱۲۶۵ سال-شرکت به‌عنوان نمونه آماری انتخاب گردید. همچنین برای آزمون فرضیه‌ها از تکنیک‌های اقتصادسنجی و نرم‌افزار ایویوز استفاده شده است. یافته‌های این مطالعه نشان داد، بین استقلال هیئت‌مدیره، تنوع جنسیتی هیئت‌مدیره، تخصص مالی هیئت‌مدیره و احتمال تقلب در صورت‌های مالی رابطه معناداری وجود دارد.

واژگان کلیدی: استقلال هیئت‌مدیره، تنوع جنسیتی هیئت‌مدیره، تخصص مالی هیئت‌مدیره، احتمال تقلب در صورت‌های مالی.

مقدمه

نظریه نمایندگی به‌عنوان پایه و اساس مطالعات حاکمیت شرکتی توصیف شده است (الحسینی و همکاران^۱، ۲۰۲۱). براساس تئوری نمایندگی (جنسن و مک‌لینگ، ۱۹۷۶)، سازمان قراردادی بین صاحبان منابع اقتصادی و مدیران مسئول کنترل آن منابع است. در این ترتیب قرارداد اهداف رقابتی وجود دارد. مدیران برای مالکان کار می‌کنند، اما آن‌ها اهداف خاص خود در خصوص پاداش را در ذهن خود دارند. تضاد نقش اغلب زمانی ظاهر می‌شود که عدم تعادل اطلاعات بین دو طرف وجود داشته باشد (کریم‌من و همکاران^۲، ۲۰۲۰). به عبارت دیگر، هنگامی که صحبت از تصمیم‌گیری‌های مهم استراتژیک و عملیاتی می‌شود، نمایندگان دانش بیش‌تری نسبت به مدیران دارند. ماناوادوک^۳ (۲۰۱۲)، این موضوع را تأیید کرده و بیان می‌کند که رابطه مدیر و نماینده مملو از مشکلات به دلیل عدم تقارن اطلاعاتی، خطرات اخلاقی و کژگزینی یا انتخاب نامساعد است. با نزدیک‌تر کردن مدیران و نمایندگان به یکدیگر، نظریه نمایندگی امیدوار است که

¹ Alhoseyni et al.

² Kerisman et al.

³ Manavadak

پتانسیل تضادهای نمایندگی و سلب مالکیت از سهامداران را کاهش دهد. مدیران اجرایی متهم به سوءاستفاده از دسترسی خود به اطلاعات محرمانه برای منافع شخصی در مطالعات موجود هستند و با استفاده از ثروت سهامداران با دریافت پاداش اضافی در فرم انعام و حقوق سوءاستفاده می‌کنند. روش‌های حاکمیت شرکتی توسط متخصصان به‌عنوان شیوه‌ای برای کاهش هزینه‌های نمایندگی و جلوگیری از تقلب در صورت‌های مالی پیشنهاد شده است. به گفته سولومون^۱ (۲۰۲۰)، بر اساس تئوری نمایندگی، می‌توان از قراردادهای قانونی برای کنترل مدیران استفاده کرد.

بسیاری از شرکت‌های تولیدی مالکیت اکثریت سهام را دارند که به این سهامداران اختیارات بیش‌تری می‌دهد، اما به دلیل نظارت ضعیف، خطر فساد را نیز افزایش می‌دهد. سلب مالکیت سهامداران اقلیت به دلیل ساختار مالکیت بسیار متمرکز شرکت‌ها امکان‌پذیر است که به آن‌ها اجازه می‌دهد بر سهامداران تسلط داشته باشند و تصمیماتی را به نفع خود بگیرند (ماناوادک، ۲۰۱۹). نهاد های نظارتی در شرق آفریقا اصلاحات مقررات حاکمیت شرکتی را برای کمک به شرکت‌های تولیدی برای غلبه بر چالش‌های فوق‌الذکر اجرا کرده‌اند. به‌منظور ایجاد سطح تعامل بین مدیران، مالکان و سایر ذینفعان، کسب‌وکارها باید داده‌های مربوط به حاکمیت شرکتی را ارائه دهند. به‌طور خلاصه، تصور می‌شود که حکمرانی خوب هزینه‌های نمایندگی را مطابق با نظریه نمایندگی کاهش می‌دهد (ارسالان و القاتان^۲، ۲۰۲۰). چارچوب‌های حاکمیت شرکتی موفق می‌توانند از رفتار فرصت‌طلبانه مدیریتی جلوگیری کنند که می‌توان با استفاده از چارچوب ارائه‌شده توسط نظریه نمایندگی مورد مطالعه قرار داد. براساس تئوری نمایندگی، حاکمیت شرکتی با معتبرتر و شفاف‌تر کردن اطلاعات مربوط به حاکمیت شرکت، احتمال تقلب در صورت‌های مالی را کاهش می‌دهد.

پیشینه تحقیق

عباسی و همکاران (۱۴۰۲)، در تحقیقی رابطه کیفیت حسابداری و تقلب شرکت با حق‌الزحمه حسابداری و گردش حسابرس را بررسی نمودند. این پژوهش از نظر ماهیت و روش توصیفی و از نظر هدف، یک پژوهش کاربردی بوده و از آنجایی که در پژوهش حاضر وضعیت موجود متغیرها با استفاده از جمع‌آوری اطلاعات، از طریق اطلاعات گذشته مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است، در ردیف مطالعات توصیفی و از نوع پس‌رویدادی گنجانده می‌شود. در مسیر انجام این پژوهش، سه فرضیه تدوین و ۱۴۰۰ شرکت از طریق نمونه‌گیری به روش حذف سیستماتیک برای دوره زمانی ۷ ساله بین ۱۳۹۴ تا ۱۴۰۰ به‌عنوان سال آتی انتخاب شده و داده‌های مربوط به متغیرهای پژوهش بعد از گردآوری در نرم افزار اکسل با استفاده از نرم افزار آماری ایویوز نسخه ۱۰ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. نتایج حاصل از آزمون فرضیات نشان داد بین کیفیت حسابداری و تقلب شرکت رابطه معکوس معناداری وجود دارد. بین کیفیت حسابداری و تقلب شرکت با نقش حق‌الزحمه حسابداری رابطه معناداری وجود دارد. همچنین بین کیفیت حسابداری و تقلب شرکت با نقش گردش حسابرس رابطه معناداری وجود دارد.

علی زاده‌گان و همکاران (۱۴۰۱)، به بررسی تأثیر تیپ شخصیتی و اخلاق حرفه‌ای بر توانایی حسابرسان در کشف تقلب با استفاده از تئوری رفتار برنامه‌ریزی شده با نقش شک‌گرایی حرفه‌ای پرداخته‌اند. هدف این مقاله بررسی تأثیر تیپ شخصیتی و اخلاق حرفه‌ای بر توانایی حسابرسان در کشف تقلب در گزارشگری مالی با استفاده از تئوری رفتار برنامه‌ریزی شده با توجه به نقش واسطه‌گری شک‌گرایی می‌باشد. جامعه آماری تحقیق شامل حسابرسان شاغل در سازمان حسابداری و موسسات حسابداری عضو جامعه حسابداران رسمی ایران است. با استفاده از نمودار مورگان، ۳۰۲ نفر به‌عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند. روش تحقیق حاضر توصیفی پیمایشی و ابزار مورد استفاده در تحقیق پرسشنامه می‌باشد.

¹ solemon

² Arsalan & Alghatan

برای بررسی تأثیر متغیرها از روش معادلات ساختاری و برای تحلیل مدل ها از رویکرد حداقل مربعات جزئی استفاده شد. نتایج تحقیق نشان داد که تیپ های شخصیتی، اخلاق حرفه ای و شک حرفه ای حسابرسان بر توانایی حسابرسان در کشف تقلب در صورت های مالی رابطه مثبت و معناداری دارند. همچنین تیپ شخصیتی و اخلاق حرفه ای به طور غیرمستقیم باتوجه به نقش واسطه ای شک حرفه ای در کشف تقلب در صورت های مالی رابطه مثبت و معناداری دارند. بر اساس یافته های تحقیق، هرچه حسابرسان در هنگام حسابرسی شک و تردید حرفه ای بیش تری از خود نشان دهند، تمایل بیش تری به جستجوی اطلاعات در مورد نشانه های تقلب دارند و بنابراین احتمال بیش تری برای کشف تقلب دارند.

بنکرایم و همکاران^۱ (۲۰۲۱)، مطالعه ای باعنوان رفتار اخلاقی، قدرت حسابرسی و کشف تقلب: یک چشم انداز جهانی انجام دادند. نتایج نشان داد که استحکام استانداردهای حسابرسی به اندازه رفتار اخلاقی شرکت ها مؤثر نیست، اگرچه تأثیر منفی بر کشف تقلب دارد. این نتایج نشان می دهد که یا چارچوب نظارتی به خوبی برای دستیابی به یک نتیجه مطلوب تنظیم نشده است یا به خوبی اجرا نشده است. ناتوانی شگفت انگیز استانداردهای حسابرسی در جلوگیری از کشف تقلب، به ویژه استانداردهای هیئت مدیره، در چارچوب های قانونی که حمایت های کم و زیاد از سرمایه گذاران را ارائه می دهند، مانند کشورهای با درآمد کم و متوسط.

شیائو و همکاران^۲ (۲۰۲۰)، تحقیقی باعنوان «چگونه تلاش حسابرسی بر کشف تقلب تأثیر می گذارد: بینش هایی در مورد فرآیند حسابرسی و نتایج حسابرسی» انجام دادند. این مقاله با استفاده از مجموعه داده منحصر بفرد روزهای حسابرسی در چین از سال ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۱ تولید شده است. نتایج نشان داد که تلاش حسابرسی به طور قابل توجهی احتمال تعدیل حسابرسی را افزایش می دهد که از مدیریت سود مثبت جلوگیری می کند و کیفیت صورت های مالی حسابرسی شده را بهبود می بخشد. به طور کلی، تلاش حسابرسی تأثیر قابل توجهی بر صدور اظهار نظرهای حسابرسی تعدیل شده و کشف تقلب ندارد، اما در صورت عدم تعدیل حسابرسی، احتمال صدور نظر حسابرسی تعدیل شده بیش تر است. علاوه بر این، تأثیر تلاش حسابرسی بر کیفیت حسابرسی زمانی کاهش می یابد که مشتریان پیچیده تر باشند و همچنین زمانی که مؤسسات حسابرسی بزرگ تر هستند. به طور کلی، شواهد نشان داد که تلاش حسابرسی با تأثیرگذاری بر فرآیند حسابرسی و عملکرد حسابرسی، نقش مهمی در بهبود کیفیت حسابرسی دارد. این مطالعه ادبیات مربوط به اثر تلاش حسابرسی بر کیفیت حسابرسی در بازارهای نوظهور را گسترش می دهد و یافته های این مطالعه پیامدهای مهمی برای بهبود عملکرد بازار حسابرسی در چین دارد.

خلیف و گیدرا^۳ (۲۰۱۹)، مطالعه ای باعنوان کیفیت مدارس مدیریت، قدرت استانداردهای حسابرسی و گزارشگری، و کشف تقلب: یک تحلیل بین کشوری مورد بحث قرار داد. بر اساس نمونه ای از ۱۳۷ کشور، نتایج نشان داد که کیفیت مدارس بازرگانی با سطح کشف تقلب رابطه منفی دارد. با تمایز کشورهایی با استانداردهای حسابرسی و گزارشگری پایین و بالا، نتایج نشان می دهد که این رابطه منفی و معنادار تنها برای کشورهایی با استانداردهای حسابرسی و گزارشگری بسیار بالا پایدار می ماند.

تعریف مفهومی متغیرهای تحقیق اندازه هیئت مدیره^۳

¹ Benkraiem et al.

² Xiao et al.

³ Khlif & Guidara

³ Board Size

اندازه هیئت‌مدیره به عنوان عنصری با اهمیت در ترکیب هیئت‌مدیره مطرح است. تعداد بهینه اعضای هیئت‌مدیره باید به گونه‌ای تعیین شود که نسبت به این موضوع که اعضای کافی برای پاسخگویی به وظایف هیئت‌مدیره و انجام وظایف مختلف هیئت‌مدیره وجود دارد، اطمینان خاطر حاصل شود (مرادی و همکاران، ۱۳۹۲).

استقلال هیئت مدیره^۱

اعضای غیرموظف هیئت‌مدیره از طریق نظارت بر مدیران موظف، بر روی تصمیمات آنان نظارت دارند. در نتیجه ترکیب هیئت‌مدیره می‌تواند بر عملکرد مالی شرکت‌ها اثرگذار باشد. در صورتی که اکثریت اعضای هیئت‌مدیره را مدیران مستقل غیرموظف تشکیل دهد، هیئت‌مدیره از کارایی بیش‌تری برخوردار خواهد بود (مرادی و همکاران، ۱۳۹۲).

تنوع جنسیتی هیئت مدیره^۲

جنسیت شامل رفتارها، نقش‌های اجتماعی و اندیشه‌های اجتماعی است که فرهنگ حاکم بر هر جامعه به عهده دو جنس زن و مرد می‌گذارد. در ارتباط با نقش‌های تنوع جنسیتی هیئت‌مدیره می‌توان به ایجاد تغییراتی در سود خالص، درآمدهای فروش و اموال و تجهیزات و ماشین‌آلات، افزایش ارزش بازار سهام اشاره کرد (چن و همکاران، ۲۰۱۶).

تقلب

تقلب عبارتست از هرگونه اقدام عمدی یا فریبکارانه یک یا چند نفر از مدیران، کارکنان یا اشخاص ثالث، برای برخورداری از یک سود یا مزیتی ناروا یا غیرقانونی. هرچند تقلب یک مفهوم قانونی گسترده دارد، اما آنچه به حسابرس مربوط می‌شود، اقدامات متقلبانه‌ای است که به تحریف با اهمیت در صورت‌های مالی می‌انجامد. هدف برخی از تقلبات ممکن است تحریف صورت‌های مالی نباشد. حسابرسان درباره وقوع تقلب قضاوت حقوقی نمی‌کنند. تقلبی که با دخالت یک یا چند نفر از مدیران واحد مورد رسیدگی روی می‌دهد به عنوان تقلب مدیران و تقلبی که تنها توسط کارکنان واحد مورد رسیدگی صورت می‌پذیرد به عنوان تقلب کارکنان نامیده می‌شود. در هر دو حالت، ممکن است تبانی با اشخاص ثالث خارج از واحد مورد رسیدگی نیز وجود داشته باشد (کن، ۲۰۱۸).

فرضیه های تحقیق

مبانی نظری فرضیه اول

تئوری نمایندگی، بر اساس این مفهوم که مدیران دارای منافع شخصی هستند، پیشنهاد می‌کند که مدیران مستقل ابزار نظارتی کارآمدی برای محافظت از سهامداران، دلسرد کردن مدیران از اقدام در راستای منافع خود و کاهش تعارض مدیر و نماینده هستند. با توجه به این موضوع، مشخص شده است که هیئت‌های مدیره با تعداد مدیران مستقل بیش‌تر قادر به انجام وظایف نظارتی و حمایت از بهبود عملکرد کسب‌وکار هستند.

وو و لی (۲۰۱۵)، از داده‌های مربوط به سهام چینی از سال ۲۰۱۷ تا ۲۰۰۵ استفاده کردند و دریافتند که با افزایش استقلال هیئت‌مدیره، احتمال تقلب در صورت‌های مالی کاهش می‌یابد. تحقیقات انجام شده توسط بوزیرین و همکاران (۲۰۱۵)، با استفاده از اطلاعات جمع‌آوری شده از ۳۷۲ کسب و کار عمومی مالزیایی بین سال‌های ۲۰۱۰ و ۲۰۱۳، همبستگی منفی بین استقلال هیئت‌مدیره و دستکاری درآمد را نشان داد. بر اساس یافته‌ها، تمایل کمتر به دستکاری سود با نسبت بیش‌تری از مدیران مستقل مرتبط است. اثرات رویه‌های حاکمیت شرکتی، انگیزه‌های مالی و ساختار سرمایه بر کسب‌وکارهای متقلب و صادق توسط لی چن و لین (۲۰۱۹)، مورد مطالعه قرار گرفت. محققان مجموعه‌ای از

¹ Board Independent

² Board Gender Diversity

³ Chen et al.

⁴ Ken

شرکت‌های دولتی چین را که بین سال‌های ۲۰۰۱ تا ۲۰۰۵ در بورس پذیرفته شده بودند، بررسی کردند. آن‌ها دریافتند که کسب‌وکارهایی که فاقد مدیران مستقل و مدیران ارشد هستند، بیش‌تر احتمال دارد صورت‌های مالی خود را جعل کنند. با استفاده از داده‌های ۲۰۰۰-۲۰۱۶ در نمونه‌ای از شرکت‌های متقلب در مالزی، گیرا و همکاران (۲۰۲۲)، دریافتند که افزایش اندازه هیئت‌مدیره و افزایش حقوق مدیران ارشد به کاهش تقلب شرکتی کمک می‌کند. با این حال، هیچ ارتباطی بین استقلال هیئت‌مدیره، دفعات جلسات هیئت‌مدیره، دوگانگی مدیرعامل، سن مدیرعامل یا مالکیت سهام متعلق به مدیران و مدیرعامل و تقلب شرکتی توسط محققان یافت نشد. پرسونز (۲۰۰۵)، با استفاده از نمونه‌ای از ۱۱۱ شرکت متقلب و ۱۱۱ شرکت غیر متقلب دریافت که احتمال تقلب زمانی که کمیته حسابرسی کاملاً از مدیران مستقل تشکیل شده باشد و زمانی که اعضای کمیته حسابرسی در هیئت‌مدیره شرکت‌های کمتری فعالیت می‌کنند کاهش می‌یابد. علاوه بر این، این مطالعه هیچ ارتباط آماری معناداری بین استقلال هیئت‌مدیره، تخصص کمیته حسابرسی، یا استقلال کمیته و احتمال تقلب پیدا نکرد.

✓ فرضیه اول

✓ بین استقلال هیئت‌مدیره و احتمال تقلب در صورت‌های مالی رابطه معناداری وجود دارد.

مبانی نظری فرضیه دوم

تنوع جنسیتی اکنون به عنوان یک مؤلفه کلیدی حاکمیت شرکتی خوب مطرح شده است (سلطانا و همکاران، ۲۰۲۰). دولت‌های برخی کشورها حدنصاب یا سهمیه جنسیتی را برای هیئت‌های مدیره شرکت‌ها تعیین کرده‌اند (ردی و جاداو ۲۰۱۹)، تا اطمینان حاصل کنند که هیئت‌های مدیره تاحداً امکان متنوع هستند. در زمینه تصمیمات گزارشگری مالی، نشان داده شده است که حضور یک زن در هیئت‌مدیره باعث افزایش کیفیت اقلام تعهدی و کاهش تعداد تجدید آرائه‌های حسابداری می‌شود (العسبی ۲۰۲۲). در روشی مشابه، مولیدی (۲۰۲۳)، استدلال می‌کند که تعداد بیش‌تری از زنان در هیئت‌مدیره توانایی آن را برای نظارت بر اقدامات مدیریتی افزایش می‌دهد زیرا اعضای زن هیئت‌مدیره، احتمال بیش‌تری برای استفاده از افشاگری باکیفیت بالا دارند. غالب و همکاران (۲۰۲۱)، ادعا کردند که هیئت‌مدیره‌های متنوع جنسیتی در نظارت بر دستکاری درآمد تأثیر دارند.

✓ فرضیه دوم

✓ بین تنوع جنسیتی هیئت‌مدیره و احتمال تقلب در صورت‌های مالی رابطه معناداری وجود دارد.

مبانی نظری فرضیه سوم

احتمال تقلب در صورت‌های مالی به سطح مهارت مالی در هیئت‌مدیره مربوط می‌شود. به منظور شناسایی فعالیت‌های متقلبانه و بهبود کیفیت گزارش‌های مالی، مدیران باید درک دقیقی از اصول و شیوه‌های حسابداری داشته باشند. دانش مالی در ارزیابی قابلیت اطمینان یک گزارش مالی بسیار مهم است. برای موفقیت شرکت‌ها، هیئت‌مدیره‌ها به این اختیار نیاز دارند که تصمیم‌های مدیریت را زیر سؤال ببرند، در تدوین استراتژی شرکت، نظارت بر مدیریت ریسک، پشتیبانی از مدیرعامل و ایجاد و رسیدن به اهداف مالی و عملیاتی را داشته باشند. تنها در صورتی که هیئت‌مدیره منابع لازم برای بر عهده گرفتن این مسئولیت‌ها را داشته باشد، این امر امکان‌پذیر خواهد بود. انیسکوریلا و همکاران (۲۰۲۰)، دریافتند که تقلب در بانک‌های اسلامی اندونزی می‌تواند با حضور متخصصان حسابداری و امور مالی در هیئت‌مدیره آنها کاهش یابد. این محققان ۱۱ مؤسسه مالی اسلامی را از ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ بررسی کردند. رستمی و رضایی (۱۳۹۸)، از سال ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۹، ۱۸۷ کسب و کار معاملاتی در بورس اوراق بهادار تهران را مورد مطالعه قرار دادند. نتایج تحقیق حاکی از

همبستگی منفی بین تخصص مالی هیئت‌مدیره و جعل صورت‌های مالی بود. اونز جکسون و همکاران (۲۰۱۸)، نمونه‌ای از شرکت‌های مورد اشاره در گزارش‌های حسابداری و حسابرسی و اجرایی SEC را از سال ۱۹۹۴ تا ۲۰۰۱ بررسی کرده و هیچ ارتباطی بین تخصص مالی هیئت‌مدیره و خطر گزارشگری مالی گمراه‌کننده پیدا نکردند.

✓ فرضیه سوم

✓ بین تخصص مالی هیئت‌مدیره و احتمال تقلب در صورت‌های مالی رابطه معناداری وجود دارد.

روش تحقیق

طرح پژوهش این تحقیق با استفاده از رویکرد پس رویدادی (از طریق اطلاعات گذشته) است. از طرف دیگر، پژوهش حاضر از نوع تحقیقات توصیفی- علی است. بر اساس ماهیت داده‌ها، از نوع تحقیق کمی به حساب می‌آید. بر اساس اهداف نیز از نوع تحقیق کاربردی به حساب می‌آید. به منظور بررسی فرضیه‌های پژوهش و باتوجه به ماهیت اطلاعات و داده‌های پژوهش که مبتنی بر اطلاعات کمی و واقعی گذشته است، از آزمون رگرسیون استفاده می‌شود.

جامعه و نمونه آماری تحقیق

جامعه آماری این تحقیق، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد.

۱ - سال مالی شرکت‌ها آخر اسفند باشد.

۲ - قبل از سال ۱۳۹۱ در بورس پذیرفته شده باشند.

۳ - در طول بازه تحقیق، توقف عملیاتی نداشته باشند.

۴ - در طول بازه تحقیق، تغییر دوره مالی نداشته باشند.

۵ - جزو شرکت‌های بانکی، بیمه‌ای، سرمایه‌گذاری، لیزینگ، سپرده‌گذاری و بازنشستگی نباشند.

۶ - اطلاعات آن‌ها در دسترس باشد.

جدول (۱): نحوه تعیین نمونه آماری تحقیق

۵۳۶	مجموع شرکت‌های عضو جامعه آماری (شرکت):
	- شرکت‌های حذف شده بر اساس معیارهای زیر:
۱۸۸	تعداد شرکت‌هایی که بعد از شروع تحقیق در بورس پذیرفته شده و تا پایان تحقیق در بورس فعال نبوده‌اند.
۴۹	تعداد شرکت‌هایی که در حوزه بانک‌ها، بیمه‌ها، لیزینگ‌ها، سرمایه‌گذاری‌ها و هلدینگ‌ها فعال بوده‌اند.
۳۱	تعداد شرکت‌هایی که در دوره مورد مطالعه، تغییر سال مالی داده‌اند.
۵۶	تعداد شرکت‌هایی که سال مالی آن‌ها به اسفندماه ختم نشده است.
۹۷	تعداد شرکت‌هایی که اطلاعات مورد نیاز آن‌ها در دسترس نبوده‌اند.
۱۱۵	تعداد شرکت‌هایی که به‌عنوان نمونه آماری انتخاب شدند:

اندازه‌گیری متغیرهای تحقیق

متغیر وابسته

متغیر وابسته در این تحقیق، LFSF احتمال تقلب صورت مالی است.

مدل بنیشتی تعدیل شده

مدل بنیش شامل هشت متغیر است و برای شناسایی وقوع تقلب مالی و یا تمایل شرکت به ارتکاب تقلب استفاده شده است.

$$M = 0.002 + 0.665 \text{ TATA} + 0.257 \text{ LVGI} + 0.024 \text{ SGAI} - 0.641 \text{ DEPI} + 0.190 \text{ SGI} + 0.004 \text{ AQI} - 0.032 \text{ GMI} + 0.061 \text{ DSRI}$$

در مدل، M-Score امتیاز دستکاری سود، شاخص TATA مجموع اقلام تعهدی به مجموع دارایی‌ها، LVGI شاخص اهرم مالی، شاخص هزینه‌های عمومی، اداری و فروش SGAI، DEPI شاخص هزینه استهلاک، SGI شاخص رشد فروش، AQI شاخص کیفیت دارایی، GMI شاخص حاشیه سود ناخالص، DSRI شاخص روزهای فروش در مطالبات و را بیان می‌کند. در این مدل نقطه انقطاع این مدل ۰/۵ به دست آمد. بنابراین اگر امتیاز محاسبه شده (M-Score) بیش‌تر از ۰/۵ باشد، به احتمال زیاد شرکت دستکاری کننده سود است (حیدری و همکاران، ۱۳۹۸).

TATA شاخص مجموع اقلام تعهدی به مجموع دارایی‌ها از رابطه (۱) محاسبه می‌شود. احتمال دستکاری سود با افزایش اقلام تعهدی، همراه است (بنیش، ۲۰۱۷). در این رابطه ACC اقلام تعهدی (تفاوت بین سود عملیاتی و جریان نقد عملیاتی) و ASSETS مجموع دارایی‌های سال جاری را نشان می‌دهد.

$$TATA = \frac{ACC_t}{ASSETS_t}$$

(رابطه ۱)

شاخص اهرم مالی (LVGI) از رابطه (۸) اندازه‌گیری می‌شود. مقدار بزرگ‌تر از ۱ شاخص اهرم، بیان کننده افزایش احتمال دستکاری سود است (بنیش، ۲۰۱۷). در این رابطه LTD جمع بدهی‌های بلندمدت، CL جمع بدهی‌های جاری و ASSETS مجموع دارایی‌ها را نشان می‌دهد.

(رابطه ۲)

$$LVGI = \frac{LTD_t + CL_t / ASSETS_t}{LTD_{t-1} + CL_{t-1} / ASSETS_{t-1}}$$

SGAI شاخص هزینه‌های عمومی، اداری و فروش از رابطه (۳) به دست می‌آید. بزرگ بودن این شاخص نشانه منفی از چشم‌انداز آتی شرکت است. بنابراین احتمال دستکاری سود وجود دارد (بنیش، ۲۰۱۷). در این رابطه SGAI، EXP، SALES هزینه‌های عمومی، اداری و فروش و SALES فروش سالانه است.

(رابطه ۳)

$$SGAI = \frac{SGAI, EXP_t / SALES_t}{SGAI, EXP_{t-1} / SALES_{t-1}}$$

شاخص هزینه استهلاک (DEPI) از رابطه (۴) محاسبه می‌شود. اگر این شاخص بزرگ‌تر از ۱ باشد، بیان کننده این است که شرکت برآوردهای اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات را افزایش داده است. بنابراین احتمال دستکاری سود نیز افزایش می‌یابد (بنیش، ۱۹۹۹). در این رابطه PPE ناخالص اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات است.

(رابطه ۴)

$$DEPI = \frac{DEP_{t-1} / PPE_{t-1}}{DEP_t / PPE_t}$$

شاخص رشد فروش (SGI)، از رابطه (۵) به دست می‌آید. رشد فروش به‌تنهایی نشان‌دهنده دستکاری سود نیست، اما احتمال دستکاری سود با افزایش فروش نسبت به دوره قبل، وجود دارد (بنیش، ۱۹۹۹)، دارایی‌های ثابت مشهود است. (رابطه ۵)

$$SGI = \frac{SALES_t}{SALES_{t-1}}$$

شاخص کیفیت دارایی AQI از رابطه (۶) اندازه‌گیری می‌شود. اگر این شاخص بزرگ‌تر از ۱ باشد، شرکت به‌طور بالقوه هزینه‌های معوق و دارایی‌های نامشهود را افزایش داده است. بنابراین احتمال دستکاری سود نیز افزایش می‌یابد (بنیش ۲۰۱۷). در این رابطه CA، جمع دارایی جاری و PPE اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات و مجموع دارایی‌هاست (ASSETS). (رابطه ۶)

$$AQI = \frac{1 - (CA_t + PPE_t) / ASSETS_t}{1 - (CA_{t-1} + PPE_{t-1}) / ASSETS_{t-1}}$$

شاخص حاشیه سود ناخالص (GMI) از رابطه (۷) به دست می‌آید. اگر (GMI) بزرگ‌تر از ۱ باشد، حاشیه ناخالص بسیار تنزل یافته‌است. ضعیف شدن حاشیه سود ناخالص به معنای علامت منفی از چشم‌انداز شرکت است و احتمال دستکاری سود را افزایش می‌دهد (بنیش، ۲۰۱۷). (رابطه ۷)

$$GMI = \frac{SALES_{t-1} - COG_{t-1} / SALES_{t-1}}{SALES_t - COG_t / SALES_t}$$

در این رابطه، SALES فروش سالانه و COG بهای تمام شده کالای فروش رفته است. شاخص روزهای فروش در حساب‌های دریافتی یا نسبت مطالبات به فروش از رابطه ۱ به دست می‌آید: (رابطه ۸)

$$\frac{RECT / SALESt}{REC_{t-1} / SALESt - 1}$$

در این پژوهش، متغیرهای مدل بنیش تعدیل شده با استفاده از اطلاعات صورتهای مالی محاسبه شده، سپس نمره M بنیش برای ۱۱۵ شرکت با استفاده از متغیرهای محاسبه شده، اندازه‌گیری شده‌است (رحیمیان و همکاران، ۱۳۹۸).

متغیرهای مستقل و نحوه اندازه‌گیری آنها

BIN	نسبت هیئت‌مدیره مستقل (غیر موظف) به تعداد کل هیئت‌مدیره (درصد) (وحیداواتی و همکاران، ۲۰۲۳).	استقلال هیئت‌مدیره
BGD	نسبت هیئت‌مدیره زن به تعداد کل هیئت‌مدیره (درصد) (وحیداواتی و همکاران، ۲۰۲۳).	تنوع جنسیتی هیئت‌مدیره
BFE	نسبت هیئت‌مدیره با تخصص مالی و حسابداری به تعداد کل هیئت‌مدیره (درصد) (وحیداواتی و همکاران، ۲۰۲۳).	تخصص مالی هیئت‌مدیره

متغیرهای کنترلی

اندازه شرکت (SIZE) را با استفاده از لگاریتم طبیعی کل دارایی‌ها در پایان سال (چوی و همکاران، ۲۰۲۱)	(SIZE)	اندازه شرکت
نسبت رشد دارایی‌ها (GRW) را با استفاده از تغییرات در دارایی‌های هر سال نسبت به سال قبل .	(GRW)	نسبت رشد دارایی‌ها
به‌عنوان بازده دارایی یا بازده کل سرمایه گذاری در شرکت از تقسیم سود خالص به جمع دارایی‌های شرکت مورد ارزیابی در پایان دوره مالی به دست می‌آید.	(ROA)	بازدهی دارایی‌ها
نسبت کل بدهی‌ها به کل دارایی‌ها (چوی و همکاران، ۲۰۲۱)	(LEV)	اهرم مالی

مدل رگرسیون برای آزمون فرضیه‌ها

برای آزمون فرضیه‌ها، معادله زیر را برآورد می‌کنیم. مدل رگرسیون به صورت زیر است:

$$LFSFi,t = \beta_0 + \beta_1 BIN_t + \beta_2 BGD_t + \beta_3 BFE_t + \beta_4 LEV_t + \beta_5 ROA_t + \beta_6 SIZE + \beta_7 GRW_{it} + \varepsilon_t$$

(وحیداواتی و همکاران، ۲۰۲۳).

LFSF احتمال تقلب صورت مالی

BGD تنوع جنسیتی هیئت‌مدیره

BFE تخصص مالی هیئت‌مدیره

BIN استقلال هیئت‌مدیره

SIZE اندازه شرکت

GRW نسبت رشد دارایی‌ها

ROA بازدهی دارایی‌ها

LEV اهرم مالی

بر اساس این فرضیه، در صورتی که سطح معناداری $\beta_1 \beta_2 \beta_3$ معنادار باشد فرضیه اول تا سوم تایید می‌شود.

یافته‌های تحقیق

توصیف آماری متغیرها

یک محقق قبل از اینکه مستقیماً به سراغ آزمون‌های آماری برود، ابتدا به بررسی اکتشافی داده‌ها می‌پردازد تا بتواند با اطلاع از نحوه توزیع داده‌ها و سایر خصوصیات آنها که با محاسبه بعضی شاخص‌های آماری آشکار می‌شود، مسیر مشخصی را برای رسیدن به نتیجه دنبال کند. تهیه جدول فراوانی، محاسبه شاخص‌های آماری و رسم نمودار در اغلب موارد برای توصیف داده‌ها امری ضروری است. از این رو ما قبل از انجام هرگونه آزمون‌های آماری، به توصیف داده‌ها به شرح ذیل خواهیم پرداخت.

جدول (۲): آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

نام متغیر	میان	میانگین	حداقل	حداکثر	انحراف معیار	چولگی	کشدگی
احتمال تقلب صورت مالی	۰/۰۵۹	۰/۰۹۶	۰/۰۰۴	۰/۷۶۶	۰/۶۲۹	۰/۴۶۳	۲/۶۹۹

¹ Wahidahwati et al.

۸/۴۱۰	۲/۴۹۳	۰/۵۵۸	۱/۰۰۰	۰/۱۵۶	۰/۳۴۷	۰/۳۱۸	استقلال هیئت مدیره
۲/۳۴۵	۰/۶۳۳	۰/۱۶۱	۰/۶۲۳	۰/۱۱۵	۰/۳۰۲	۰/۳۱۸	تنوع جنسیتی هیئت مدیره
۲/۱۰۴	-۰/۰۳۰	۳/۱۷۴	۰/۸۰	۰/۰۰	۰/۶۰	۰/۵۹	تخصص مالی هیئت مدیره
۲/۰۹۷	-۰/۰۳۷	۰/۱۹۱	۰/۸۹۴	۰/۲۱۱	۰/۵۵۷	۰/۵۵۲	اهرم مالی
۲/۴۷۲	۰/۲۸۶	۰/۱۴۵	۰/۴۵۶	-۰/۰۵۹	۰/۱۵۳	۰/۱۲۸	بازدهی دارایی ها
۲/۳۳۳	۰/۵۴۲	۱/۷۱۲	۲۱/۳۲۷	۱۰/۵۳۲	۱۴/۹۹۴	۱۴/۶۸۲	اندازه شرکت
۳/۴۳۷	۱/۱۷۷	۱/۷۰۵	۷/۱۱۱	۱/۱۰۳	۲/۸۱۳	۲/۱۶۶	نسبت رشد دارایی ها

اندازه شرکت: با لگاریتم طبیعی کل دارایی های شرکت در واحد میلیون ریال محاسبه شده است. میانگین این متغیر برابر با ۱۴/۹۹۴ است که متوسط اندازه شرکت یا به عبارتی متوسط لگاریتم طبیعی کل دارایی ها را نشان می دهد. در نمونه آماری منتخب، بزرگ ترین شرکت با مقدار ۲۱/۳۲۷ و کوچک ترین شرکت با مقدار ۱۰/۵۳۲ بوده اند. این مقادیر با مطالعات و مقالات معتبر داخلی از جمله مهدوی و همکاران (۱۴۰۱)، هم راستا است.

بازده دارایی: با نسبت سود خالص به کل دارایی محاسبه شده است و میزان سودآوری شرکت به ازای دارایی را نشان می دهد. میانگین این متغیر برابر با ۰/۱۵۳ است که نشان می دهد به طور متوسط سودآوری شرکت های منتخب ۱۵/۳ درصد بوده است. همچنین، بیش ترین سودآوری ۴۵/۶ درصد کمینه سودآوری نیز حاکی از زیان دهی شرکت است. انحراف معیار این متغیر برابر با ۰/۱۴۵ است که حاکی از پراکندگی کم داده ها اطراف میانگین است. این مقادیر با مطالعات و مقالات معتبر داخلی از جمله افلاطونی و همکاران (۱۴۰۰)، هم راستا است.

آزمون نرمال بودن داده ها

اولین مرحله جهت آغاز فرآیند آزمون فرضیه ها، بررسی نرمال بودن داده ها است. برای بررسی نرمال بودن داده ها فرضیاتی به شکل زیر صورت بندی شده است:

✓ H_0 توزیع داده ها نرمال است :

✓ H_1 توزیع داده ها نرمال نیست :

برای آزمون فرضیه فوق از آزمون جارکو- برا استفاده شده است که نتایج در جدول (۲-۴) ارائه شده است.

جدول (۳): آزمون جارکو- برا

نام متغیر	آماره	سطح معناداری
LFSF احتمال تقلب صورت مالی	۱۳,۰۲۹۱۰	۰,۰۰۰۰
BIN استقلال هیئت مدیره	۳۳,۴۸۵۶۰	۰,۰۰۰۰
BGD تنوع جنسیتی هیئت مدیره	۲۸,۰۰۵۸۲	۰,۰۰۰۰
BFE تخصص مالی هیئت مدیره	۱۹,۳۶۱۸۵	۰,۰۰۰۰
LEV اهرم مالی	۱۶,۷۱۲۵۰	۰,۰۰۰۰
ROA بازدهی دارایی ها	۳۷,۱۵۴۲۱	۰۰۰۰
SIZE اندازه شرکت	۱۲,۰۴۷۳۷	۰۰۰۰
GRW نسبت رشد دارایی ها	۱۳,۱۳۷۳۴	۰۰۰۰

باتوجه به جدول فوق سطح معناداری متغیرها از سطح خطای ۵ درصد کمتر است بنابراین توزیع داده های متغیرهای ذکر شده نرمال نمی باشد. این متغیرها با استفاده از تابع جانسون نرمال سازی می شوند. داده های غیرنرمال با استفاده از تابع

تبدیل جانسون نرمال سازی و در جدول زیر ارائه می شود. سیستم تبدیل جانسون بر مبنای سه توزیع Bounded system (SB) و Unbounded system (SU) Log-normal system (SL) و برآورد پارامترهای توزیع های فوق عمل می کند. بهینه سازی پارامترهای توزیع تا جایی که یکی از توابع تبدیل، بهترین توزیع نرمال را تولید کند ادامه می یابد. الگوریتم انتخاب بهترین توزیع توسط چو و پولانسکی در سال ۱۹۹۹ معرفی شد. این روش باتوجه به علامت جبری داده ها روشی مناسب برای نرمال سازی به شمار می رود.

جدول (۴): آزمون جاک - برا - بعد از نرمال سازی

نام متغیر	آماره	سطح معناداری
LFSF احتمال تقلب صورت مالی	۱,۲۵۶	۰,۱۲۶
BIN استقلال هیئت مدیره	۵,۴۹۶	۰,۰۷۴
BGD تنوع جنسیتی هیئت مدیره	۳,۱۱۶	۰,۰۹۶
BFE تخصص مالی هیئت مدیره	۵,۴۸۷	۰,۰۵۵
LEV اهرم مالی	۲,۵۵۱	۰,۱۱۸
ROA بازدهی دارایی ها	۶,۹۵۶	۰,۰۸۴
SIZE اندازه شرکت	۴,۱۳۷	۰,۰۷۹
GRW نسبت رشد دارایی ها	۲,۱۱۸	۰,۱۰۳

داده ها بشرح جدول بالا نرمال سازی شد. سطح معناداری متغیرها از سطح خطای ۵ درصد بیش تر است بنابراین توزیع داده ها نرمال می باشد.

نتیجه آزمون رگرسیون اول

$$LFSF_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 BIN_t + \beta_2 BGD_t + \beta_3 BFE_t + \beta_4 LEV_t + \beta_5 ROA_t + \beta_6 SIZE_t + \beta_7 GRW_t + \varepsilon_t$$

جدول (۵): آزمون رگرسیون و معناداری مدل فرضیه اول

نام متغیر	ضرایب برآوردی	انحراف برآورد	آماره t	سطح معناداری
ثابت	۰,۷۷۴۸۴۵	۰,۱۰۵۱۱۱	۷,۵۸۸۴۹۶	۰,۰۰۷۴
BIN استقلال هیئت مدیره	-۰,۲۹۴۸۷۴	۰,۰۵۱۲۱۸	-۵,۷۶۴۱۳۲	۰,۰۱۵۷
BGD تنوع جنسیتی هیئت مدیره	-۰,۶۶۲۵۱۸	۰,۱۳۱۳۵۲	-۵,۰۵۳۱۶۱	۰,۰۲۶۶
BFE تخصص مالی هیئت مدیره	-۰,۳۰۱۵۱۸	۰,۰۷۴۵۱۵	-۴,۰۶۷۱۳۱	۰,۰۳۹۶
LEV اهرم مالی	۳,۰۰۵۱۸۲	۰,۰۳۳۰۲۲۶	۹,۱۰۶۲۳۷	۰,۰۰۲۶
ROA بازدهی دارایی ها	۰,۳۰۲۱۱۷	۰,۰۵۱۸۱۹	۵,۹۲۱۴۶۲	۰,۰۴۷۵
SIZE اندازه شرکت	-۰,۳۹۵۶۵۴	۰,۳۵۲۱۵۴	-۱,۱۱۲۵۱۷	۰,۱۴۱۸
GRW نسبت رشد دارایی ها	۰,۵۰۵۵۱۸	۰,۰۸۴۱۶۳	۶,۰۱۱۵۱۲	۰,۰۰۸۹
دوربین - واتسون	ضریب تعیین	ضریب تعیین شده	آماره F	سطح معناداری
۱,۸	۰,۵۸	۰,۵۷	۵۵,۳۲۹۸۷	۰,۰۰۰**

* سطح خطای ۵ درصد و ** سطح خطای ۱ درصد

باتوجه به جدول ۵ آماره دوربین واتسون برابر با ۱,۸ می باشد و این نشان می دهد بین خطاها همبستگی وجود ندارد چرا که بین ۱,۵ تا ۲,۵ قرار دارد. ضریب تعیین تعدیل شده این آزمون برابر با ۰/۵۷ می باشد، که نشان می دهد متغیرهای

مستقل و کنترلی در مدل حاضر می توانند ۵۷ درصد از تغییرات متغیر وابسته را پیش‌بینی نمایند. به دلیل معنادار بودن آماره F در سطح خطای ۱ درصد، می توان گفت که مدل تحقیق از لحاظ آماری معنادار و مناسب می‌باشد.

بین استقلال هیئت‌مدیره و احتمال تقلب در صورت‌های مالی رابطه معناداری وجود دارد.

ضریب برآوردی متغیر استقلال هیئت‌مدیره بر احتمال تقلب در صورت‌های مالی برابر با -0.2944 می‌باشد که نشان می‌دهد بین متغیر استقلال هیئت‌مدیره و احتمال تقلب در صورت‌های مالی رابطه منفی و معکوس وجود دارد، یعنی در شرکت هایی که از استقلال هیئت‌مدیره برخوردارند احتمال تقلب در صورت‌های مالی کاهش می یابد. میزان p-value محاسبه شده برای ضریب این متغیر مستقل تحقیق، کمتر از 0.05 بدست آمده است. لذا فرض H_0 رد و فرض H_1 تأیید می‌شود. بنابراین می‌توان گفت در سطح اطمینان ۹۵٪ بین استقلال هیئت‌مدیره و احتمال تقلب در صورت‌های مالی رابطه معناداری وجود دارد.

بین تنوع جنسیتی هیئت‌مدیره و احتمال تقلب در صورت‌های مالی رابطه معناداری وجود دارد.

ضریب برآوردی متغیر تنوع جنسیتی هیئت‌مدیره بر احتمال تقلب در صورت‌های مالی برابر با -0.662 می‌باشد که نشان می‌دهد بین متغیر تنوع جنسیتی هیئت‌مدیره و احتمال تقلب در صورت‌های مالی رابطه منفی و معکوس وجود دارد، یعنی در شرکت هایی که از تنوع جنسیتی هیئت‌مدیره برخوردارند احتمال تقلب در صورت‌های مالی کاهش می‌یابد. میزان p-value محاسبه شده برای ضریب این متغیر مستقل تحقیق، کمتر از 0.05 بدست آمده است. لذا فرض H_0 رد و فرض H_1 تأیید می‌شود. بنابراین می‌توان گفت در سطح اطمینان ۹۵٪ بین تنوع جنسیتی هیئت‌مدیره و احتمال تقلب در صورت‌های مالی رابطه معناداری وجود دارد.

بین تخصص مالی هیئت‌مدیره و احتمال تقلب در صورت‌های مالی رابطه معناداری وجود دارد.

ضریب برآوردی متغیر تخصص مالی هیئت‌مدیره بر احتمال تقلب در صورت‌های مالی برابر با -0.301 می‌باشد که نشان می‌دهد بین متغیر تخصص مالی هیئت‌مدیره و احتمال تقلب در صورت‌های مالی رابطه منفی و معکوس وجود دارد، یعنی در شرکت هایی که از تخصص مالی هیئت‌مدیره برخوردارند احتمال تقلب در صورت‌های مالی کاهش می یابد. میزان p-value محاسبه شده برای ضریب این متغیر مستقل تحقیق، کمتر از 0.05 بدست آمده است. لذا فرض H_0 رد و فرض H_1 تأیید می‌شود. بنابراین می‌توان گفت در سطح اطمینان ۹۵٪ بین تخصص مالی هیئت‌مدیره و احتمال تقلب در صورت‌های مالی رابطه معناداری وجود دارد.

خلاصه نتایج آزمون فرضیه ها

خلاصه آزمون فرضیه های تحقیق در جدول زیر ارایه شده است:

جدول (۶): خلاصه نتایج آزمون فرضیه ها

فرضیه	شرح فرضیه	نوع رابطه	نتیجه گیری
اول	بین استقلال هیئت‌مدیره و احتمال تقلب در صورت‌های مالی رابطه معناداری وجود دارد.	منفی	تایید شد
دوم	بین تنوع جنسیتی هیئت‌مدیره و احتمال تقلب در صورت‌های مالی رابطه معناداری وجود دارد.	منفی	تایید شد
سوم	بین تخصص مالی هیئت‌مدیره و احتمال تقلب در صورت‌های مالی رابطه معناداری وجود دارد.	منفی	تایید شد

تفسیر نتایج فرضیه ها

فرضیه اول

تئوری نمایندگی، بر اساس این مفهوم که مدیران دارای منافع شخصی هستند، پیشنهاد می‌کند که مدیران مستقل ابزار نظارتی کارآمدی برای محافظت از سهامداران، دلسرد کردن مدیران از اقدام در راستای منافع خود و کاهش تعارض مدیر و نماینده هستند. باتوجه به این موضوع، مشخص شده است که هیئت‌های مدیره با تعداد مدیران مستقل بیش‌تر قادر به انجام وظایف نظارتی و حمایت از بهبود عملکرد کسب و کار هستند. شواهد متناقضی در مطالعات در مورد اینکه آیا یک هیئت‌مدیره مستقل می‌تواند از تقلب شرکتی جلوگیری کند یا خیر وجود دارد.

وو و لی (۲۰۱۵)، از داده‌های مربوط به سهام چینی از سال ۱۹۹۹ تا ۲۰۰۵ استفاده کردند و دریافتند که با افزایش استقلال هیئت‌مدیره، احتمال تقلب در صورت‌های مالی کاهش می‌یابد. تحقیقات انجام شده توسط بوزیرین و همکاران. (۲۰۱۵)، با استفاده از اطلاعات جمع‌آوری شده از ۳۷۲ کسب و کار عمومی مالزیایی بین سال‌های ۲۰۱۰ و ۲۰۱۳، همبستگی منفی بین استقلال هیئت‌مدیره و دستکاری درآمد را نشان داد. بر اساس یافته‌ها، تمایل کمتر به دستکاری سود با نسبت بیش‌تری از مدیران مستقل مرتبط است. اثرات رویه‌های حاکمیت شرکتی، انگیزه‌های مالی و ساختار سرمایه بر کسب‌وکارهای متقلب و صادق توسط لی چن و لین (۲۰۰۷)، مورد مطالعه قرار گرفت. محققان مجموعه‌ای از شرکت‌های دولتی چین را که بین سال‌های ۲۰۰۱ تا ۲۰۰۵ در بورس پذیرفته شده بودند، بررسی کردند. آن‌ها دریافتند که کسب‌وکارهایی که فاقد مدیران مستقل و مدیران ارشد هستند، بیش‌تر احتمال دارد صورت‌های مالی خود را جعل کنند. با استفاده از داده‌های ۲۰۰۰-۲۰۱۶ در نمونه‌ای از شرکت‌های متقلب در مالزی، گپرا و همکاران (۲۰۲۲)، دریافتند که افزایش اندازه هیئت‌مدیره و افزایش حقوق مدیران ارشد به کاهش تقلب شرکتی کمک می‌کند. نتیجه این تحقیق با یافته‌های بدست آمده توسط (کایتوکو و همکاران، ۲۰۲۳)، خواجوی و ابراهیمی (۱۳۹۹)، نوردبرگ (۲۰۱۹)، مطابقت دارد.

فرضیه دوم

تنوع جنسیتی اکنون به عنوان یک مؤلفه کلیدی حاکمیت شرکتی خوب مطرح شده است. دولت‌های برخی کشورها حدنصاب یا سهمیه جنسیتی را برای هیئت‌های مدیره شرکت‌ها تعیین کرده‌اند تا اطمینان حاصل کنند که هیئت‌های مدیره تاحدامکان متنوع هستند. در زمینه تصمیمات گزارشگری مالی، نشان داده شده است که حضور یک زن در هیئت‌مدیره باعث افزایش کیفیت اقلام تعهدی و کاهش تعداد تجدید آرائه‌های حسابداری می‌شود. در روشی مشابه، مولیدی (۲۰۲۳)، استدلال می‌کند که تعداد بیش‌تری از زنان در هیئت‌مدیره توانایی آن را برای نظارت بر اقدامات مدیریتی افزایش می‌دهد زیرا اعضای زن هیئت‌مدیره احتمال بیش‌تری برای استفاده از افشاگری باکیفیت بالا دارند (العبدی، ۲۰۲۲).

نتیجه این تحقیق با یافته‌های بدست آمده توسط (کایتوکو و همکاران، ۲۰۲۳)، (سلطان و همکاران، ۲۰۲۰)، (ردی و جاداو ۲۰۱۹)، (العبدی، ۲۰۲۲)، مولیدی (۲۰۲۳)، غالب و همکاران (۲۰۲۱)، مطابقت دارد. نتیجه این تحقیق با یافته‌های بدست آمده توسط (کایتوکو و همکاران، ۲۰۲۳)، انیسکوریلا و همکاران (۲۰۲۰)، رستمی و رضایی (۱۳۹۸)، مطابقت دارد.

فرضیه سوم

احتمال تقلب در صورت‌های مالی به سطح مهارت مالی در هیئت‌مدیره مربوط می‌شود. به منظور شناسایی فعالیت‌های متقلبانه و بهبود کیفیت گزارش‌های مالی، مدیران باید درک دقیقی از اصول و شیوه‌های حسابداری داشته باشند. دانش مالی در ارزیابی قابلیت اطمینان یک گزارش مالی بسیار مهم است. برای موفقیت شرکت‌ها، هیئت‌مدیره‌ها به این اختیار نیاز دارند که تصمیم‌های مدیریت را زیر سؤال ببرند، در تدوین استراتژی شرکت، نظارت بر مدیریت ریسک، پشتیبانی از

مدیرعامل، و ایجاد و رسیدن به اهداف مالی و عملیاتی را داشته باشند. تنها در صورتی که هیئت مدیره منابع لازم برای بر عهده گرفتن این مسئولیت‌ها را داشته باشد، این امر امکان پذیر خواهد بود. نتیجه این تحقیق با یافته های بدست آمده توسط (کایتوکو وهمکاران، ۲۰۲۳)، (خوشبخت و همکاران، ۱۴۰۱)، مطابقت دارد.

پیشنهادهای بر اساس نتایج آزمون فرضیه های تحقیق

باتوجه به نتیجه فرضیه اول تحقیق، هیئت مدیره شرکت‌ها تلاش نمایند تا به منظور انتخاب هیئت مدیره شرکت، عامل استقلال هیئت مدیره را به عنوان یک معیار گزینش در نظر بگیرند تا از طریق هیئت مدیره با استقلال، زمینه برای کاهش احتمال وقوع تقلب در صورت های مالی شرکت ها را کاهش دهند. به ذینفعان پیشنهاد می شود که باتوجه به این مهم که استقلال هیأت مدیره عامل مهمی در افزایش نقش نظارتی هیئت مدیره است، شرکت را مجبور تا از مدیران خارجی جهت نظارت بر اجزای داخلی شرکت استفاده کنند. مدیران خارج از سازمان و غیر موظف به دلیل اینکه از خارج از سازمان و بیرون به مدیریت نگاه می کنند، قدرت کشف تقلب را دارند. باتوجه به نتیجه فرضیه دوم تحقیق، به منظور کاهش احتمال وقوع تقلب در صورت های مالی شرکت، تنوع گرایی جنسیتی در هیئت مدیره شرکت‌ها و حضور نسبت مشخصی از زنان در هیئت مدیره شرکت‌ها افزایش یابد. ضمن اینکه، در هیئت مدیره شرکت‌ها و انتخاب اعضای حاضر در آن، سطح تحصیلات مدیران به عنوان یک عامل مهم و اثرگذار در احتمال وقوع تقلب در صورت های مالی شرکت‌ها در نظر گرفته شود. باتوجه به نتیجه فرضیه سوم تحقیق، باتوجه به این که تخصص مالی هیئت مدیره می تواند منجر به افزایش درصد پیاده سازی قوانین نظارت بر حسن اجرای آن‌ها شود که در هر صورت می تواند بر احتمال وقوع تقلب در صورت های مالی شرکت‌ها اثر داشته باشد، تعداد متناسبی از مدیران با تخصص مالی در هیئت مدیره شرکت‌ها به کار گرفته شود. همچنین، به طور خاص در شرکت های دولتی، نظام نظارتی به منظور ارتقای کیفیت اجرای قوانین و دستورالعمل ها به کار گرفته شود تا احتمال وقوع تقلب در صورت های مالی شرکت های دولتی کاهش یابد.

منابع

- ✓ عباسی، عادل، خوشکار، فرزین، گرجی زاده، داود، (۱۴۰۲)، رابطه کیفیت حسابرسی و تقلب شرکت با حق الزحمه حسابرسی و گردش حسابرس، چشم انداز حسابداری و مدیریت، دوره ۶، شماره ۷۸، صص ۱-۲۲.
- ✓ علی زاده گان، لیلا، ایمنی، محسن، صمدی لرگانی، محمود، (۱۴۰۱)، تأثیر تیپ شخصیتی و اخلاق حرفه ای بر توانایی حسابرسان در کشف تقلب با استفاده از تئوری رفتار برنامه ریزی شده با نقش تردید حرفه ای، پژوهش های حسابداری مالی و حسابرسی، دوره ۱۲، شماره ۵۴، صص ۴۹-۷۸.
- ✓ Alhossini, M. A., Ntim, C. G., & Zalata, A. M. (2021). Corporate board committees and corporate outcomes: An international systematic literature review and agenda for future research. The International Journal of Accounting, 56(1), 2150001. <https://doi.org/10.1142/S1094406021500013>
- ✓ Beneish, M. D. (1999). The detection of earnings manipulation. Financial Analysts Journal, 55(5), 24-36. <https://doi.org/10.2469/faj.v55.n5.2296>
- ✓ Jensen, M. C., & Meckling, W. H. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. Journal of Financial Economics, 3(4), 305-360. [https://doi.org/10.1016/0304-405X\(76\)90026](https://doi.org/10.1016/0304-405X(76)90026)

- ✓ Manawaduge, A. S. (2012). Corporate governance practices and their impacts on corporate performance in an emerging market: The case of Sri Lanka. (Doctor of Philosophy), University of Wollongong. Retrieved from <http://ro.uow.edu.au/theses/3676/>
- ✓ Maulidi, A. (2023). Gender board diversity and corporate fraud: Empirical evidence from US companies. *Journal of Financial Crime*, 30(2), 309–331. <https://doi.org/10.1108/JFC-02-2022-0038>
- ✓ Kaituko, Lucas Ekiru, Peter Nderitu Githaiga & Stephen Kimutai Chelogoi (2023) Board structure and the likelihood of financial statement fraud. Does audit fee matter? Evidence from manufacturing firms in the East Africa community, *Cogent Business & Management*, 10:2, 2218175, DOI: 10.1080/23311975.2023.2218175.
- ✓ Sultana, N., Cahan, S. F., & Rahman, A. (2020). Do gender diversity recommendations in corporate governance codes matter? Evidence from audit committees. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 39(1), 173–197. <https://doi.org/10.2308/ajpt-52560>.
- ✓ Wu, X., & Li, H. (2015). Board independence and the quality of board monitoring: Evidence from China. *International Journal of Managerial Finance*, 11(3), 308–328. <https://doi.org/10.1108/IJMF-07-2014-0101>.

